

Třídní praxe PBIS

**SO
FA**

Iceland
Liechtenstein
Norway **Active
citizens fund**

| Nadace **OSF**

Překlad publikace podpořil Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové v rámci programu Active Citizens Fund, jehož cílem je podpora občanské společnosti a zmocnění znevýhodněných skupin. Program je financován z Fondů EHP a Norska.

Adaptace a grafické zpracování materiálu bylo podpořeno MŠMT v rámci Výzvy pro podávání žádostí na aktivity v oblasti primární prevence rizikového chování a podpory duševního zdraví ve školách a školských zařízeních pro rok 2022.

Přeloženo z anglického originálu
Six Classroom Practices (Midwest PBIS Network, 2019).
Českou adaptaci textu zajistily:
PhDr. Lenka Felcmanová, Ph.D. (SOFA),
Mgr. Anna Kubíčková (SOFA)
a Mgr. Julie Janečková (SOFA)

Třídní praxe #1

Efektivní prostorové uspořádání třídy

O co jde?

Vhodné uspořádání prostoru třídy umožňuje plnohodnotné zapojení žáků do výuky a efektivnější proces učení. Žáci se mohou v prostoru třídy volně pohybovat, dobře slyší a vidí na učitele či tabuli. Také učitel se může po třídě pohybovat tak, aby měl přehled o činnosti všech žáků ve třídě.

Jak to můžeme popsat?

Jak by měla třída vypadat? V rámci možností uspořádáme prostor třídy tak, **abychom mohli obměňovat** uspořádání pracovních míst žáků dle potřeb při konkrétní vzdělávací činnosti (kruh, řady, „účko“, menší skupinky apod.). Je třeba, aby byly lavice ve třídě uspořádány tak, aby se učitel i žáci v prostoru třídy mohli volně pohybovat a všichni měli zajištěný **volný přístup k pomůckám** a pracovním materiálům. Pokud chceme uspořádání lavic ve třídě změnit, žákům poskytneme nákres, kde budou lavice umístěny a přemísťování lavic s nimi nacvičíme.

Všechny vizuální vzdělávací materiály (např. plakát se školními očekáváními, příklady vhodného chování, postupy řešení úloh, zásady práce, přehledy učiva, tabulky, rozvrh atd.) jsou vždy **aktuální**, stručné a neodvádějí pozornost žáků od výuky (přiměřená velikost, barevnost, vhodné umístění).

Efektivní prostorové uspořádání třídy

- podporuje **soustředění na výuku**:
 - žáci ze svého místa dobře vidí na tabuli a učitele;
 - ve třídě je dostatek světla;
 - ve třídě není vydýchaný vzduch (pravidelné větrání);
 - žáci mají všechny potřebné pomůcky po ruce;
 - ve třídě je přiměřené množství vizuálních podnětů k aktuálnímu učivu;
 - všechny společné pomůcky jsou na snadno dosažitelném místě, jsou vždy funkční a přehledně uspořádané;
 - uspořádání třídy umožňuje učiteli volný pohyb po celém prostoru třídy a aktivní dohled nad všemi žáky;
 - prostředí třídy je vhodně doplněno adekvátním množstvím dalších vizuálních podnětů tak, aby žáci nebyli těmito podněty přesyceni a výzdoba neodváděla jejich pozornost (zejména na prvním stupni);
 - zasedací pořádek určuje učitel (zohledňuje při tom potřeby žáků a případné předchozí negativní zkušenosti).
- posiluje **pocit bezpečí**:
 - ze svého místa žák dobře vidí na tabuli a učitele;
 - každý žák ví, kde je jeho místo (a je vždy stejné);
 - žák může požádat o přesazení, pokud se na svém místě necítí dobře;
 - místo, kde žák sedí, považujeme za jeho osobní prostor.

Dokážeme zohlednit potřeby žáků s traumatem?

Dobře navržené prostředí ve třídě podporuje pocit bezpečí a jistoty pro žáky ovlivněné negativními zkušenostmi. Je vhodné žákům doporučit volbu místa, kde se budou cítit nejbezpečněji (zadní lavice nebo naopak blízko učitele). Žák může po domluvě několik míst vyzkoušet, než zvolí to, které mu bude nejlépe vyhovovat..

Jak?

V prostoru třídy: vymezte prostory pro činnosti, uspořádejte úložné prostory, omezujte nepořádek a hromadění zastaralých materiálů, dbejte na plnou funkčnost pomůcek. Prohlédněte si plakáty a jiné vizuální pomůcky v celém prostoru třídy. Je jejich obsah stále relevantní? Odráží aktuální vzdělávací obsah a očekávané chování? Pokud ne, můžete materiály archivovat či otočit pro výuku předmětů, kde relevantní nejsou? Zkontrolujte, zda jsou veškeré pomůcky a materiály učitelům a žákům snadno dostupné.

Ve skupině: vhodně uspořádejte lavice, aby se všichni žáci mohli zapojit. Vytvořte a společně zpracujte příklady vhodného chování, nejlépe ve formě plakátu, který bude jako výrazný vizuální podnět dobře viditelný pro všechny žáky ve třídě. Nacvičte s žáky snadné a bezpečné přesouvání lavic do různých uspořádání.

V malé skupině: uspořádejte pracovní místo tak, aby se mohli zapojit všichni žáci.

- Požádejte kolegu, aby si prohlédl prostor třídy a doporučil případné úpravy.
- Pracujete-li ve třídě v tandemu či s asistentem pedagoga, společně projděte údaje o chování žáků v poslední době a zvažte, zda uspořádání třídy mohlo přispívat k náročnému chování. Zamyslete se nad tím, jak třídu uspořádat, abyste do budoucna nežádoucí chování co nejvíce omezili.
- Procvičujte s žáky přemísťování nábytku do různých vhodných uspořádání.

Tipy pro zapojení žáků do diskuse o vhodném rozmístění lavic ve třídě:

Jak byste uspořádali třídu:

- abyste se v ní cítili dobře a bezpečně?
- jak byste chtěli sedět při volné debatě ve třídě?
- jak byste chtěli sedět, když máte pracovat ve skupinách?
- jak byste chtěli sedět, když máte pracovat samostatně?

Společně vyberte vhodné varianty a domluvte se, při jakých činnostech je budete používat. Zkuste nacvičit, jak lavice rychle a efektivně přesouvat. Stanovte a posléze opakujte postup a vhodné chování provázející jednotlivá uspořádání/způsoby práce.

Vymyslete více variant uspořádání lavic podporujících aktivní zapojení žáků do výuky, jako například:

Lavice v řadě

Samostatná práce, frontální výuka, psaní testů, žáci se soustředí na určité místo (např. prostor u tabule).

Shluk několika lavic

Malé skupiny a kooperativní učení

Lavice do kruhu/tvaru U

Podporuje diskusi a zapojení všech žáků

(zvažte i práci mimo lavice, kruh pouze ze židlí či na koberci/polštářích).

Tipy a rady?

Pomůcka pro vlastní pozorování a vzájemnou podporu/hospitace mezi kolegy

Efektivní prostorové uspořádání třídy

V průběhu 10 až 20 minut žákovské aktivity, či během předpokládaných problematických časových úseků, pozorujte a zaznamenávejte u všech využívaných variant uspořádání lavic následující informace.

Typ hodnocení (zakroužkujte): vlastní pozorování / pozorování kolegy

Pozorování (zakroužkujte): prvotní / následné

Škola: _____

Datum: _____ **Čas:** _____ **Učebna:** _____ **Ročník:** _____

Předmět: _____ **Vyučující:** _____

Ano = **2**

Částečně = **1**

Ne = **0**

Všichni vědí, jak se ve třídě pohybovat, aniž by rušili ostatní. Pohyb po třídě a vhodné chování žáci nacvičují a upevňují opakováním.	Všichni žáci vědí, jak se ve třídě pohybovat, aniž by rušili ostatní. Je stanoven postup přesunu a vhodné chování, ale nejsou pravidelně upevňovány.	Žáci nevědí, jak se ve třídě pohybovat, aniž by rušili ostatní nebo zde jsou riziková místa (např. žák se nemůže pohybovat bez rušení jiného žáka, prostor může být potenciálně rizikový, hrozí zranění).
Zaměstnanci i žáci mají snadný přístup do a ze třídy a mezi lavicemi.	Zaměstnanci i žáci mají snadný přístup do a ze třídy a mezi lavicemi v 50 % případů/času.	Není snadné vstoupit do třídy a/nebo opustit třídu. Není snadné pohybovat se mezi lavicemi.
Materiály a pomůcky jsou jasně označené, snadno přístupné, aktuální a uspořádané ke snadnému užívání.	Jen některé materiály a pomůcky jsou jasně označené, snadno přístupné, aktuální a uspořádané ke snadnému užívání.	Materiály a pomůcky nejsou jasně označené, nejsou dostupné, aktuální nebo uspořádané.
Ve třídě jsou pro každého žáka jasně viditelné pouze aktuální nebo relevantní materiály týkající se aktuálního učiva a chování.	Žáci mají na očích aktuální vizuální materiály k učivu i chování, stále jsou však na zdech i některé materiály nesouvisející s aktuálním učivem.	Aktuální vizuální materiály k učivu a chování nejsou vystaveny a/nebo je mnoho z vystavených materiálů neaktuálních.

Třídní praxe #2 Celoškolní očekávání a příklady vhodného chování ve třídě

O co jde?

Ve třídě jsou pro každého žáka dobře viditelná celoškolní očekávání, příklady vhodného chování naplňující očekávání a rutinní postupy ve třídě. Vizualizace očekávání, chování a rutinních činností ve třídě je důležitým podkladem pro zajištění konzistentního přístupu všech dospělých přicházejících do třídy a navazuje na celoškolní očekávání (hodnoty). Vizualizaci můžeme vnímat jako primární nástroj definující výchovně-společensko-vzdělávací standardy výuky.

Jak to můžeme popsat?

Očekávání:

3 až 5 zastřešujících očekávání ilustrujících vizi školy (třídní a školní očekávání jsou totožná)

Příklady vhodného chování:

Konkrétní, měřitelné, pozitivně formulované, relevantní a srozumitelné příklady chování vázané k jednotlivým očekáváním

Rutinní postupy:

Popis obecného postupu při běžných aktivitách. Popište, jak má vypadat chování při aktivitách (např. odevzdávání úkolů) včetně popisu nejdůležitějších socio-emočních dovedností (např. vhodné způsoby seberegulace, rozvíjení mezilidských vztahů atd.)

Na ZŠ XY budujeme	Příklady vhodného chování	Rutinní postupy	
		Skupinová práce	Něco se mi děje
Zodpovědnost	<ul style="list-style-type: none"> Soustředím se na práci Za svou chybu se omluvím 	1. Odvedu svou část práce	1. Ukážu svůj „stop“ signál 2. Zamyslím se, jak to zvládnout
Respekt	<ul style="list-style-type: none"> Poslouchám toho, kdo mluví Přihlásím se o slovo 	2. Poslouchám své spolužáky	3. Začnu slovem „Já“ a popíšu, jak se cítím
Bezpečí	<ul style="list-style-type: none"> Nechávám dost prostoru ostatním Když není dost místa, počkám nebo poodejdu 	3. Uklidím po sobě	4. Můžu jít do relaxačního koutku 5. Můžu požádat o pomoc
Proč?	Konzistentně nastavená očekávání pro všechny prostory školy podporují společné hodnoty a poselství, čímž je zajištěn nejen konzistentní přístup dospělých, ale i pocit jistoty a bezpečí na straně žáků. Společné hodnoty školy a třídy přispívají k pocitu sdílené identity.	Pozitivně formulované příklady informují učitele o tom, co konkrétně v chování učít a podněcovat. Žáky přesně instruují, co dělat. Soubor příkladů chování uplatňovaného žáky je přirozeně posilován pravidelnou pozitivní zpětnou vazbou k vhodnému chování (oceňováním).	Rutinní postupy vytvářejí předvídatelné a klidné prostředí a pomáhají utvářet třídní identitu. Automatizace rutinních postupů pomáhá předcházet vyrušováním a nenaplňováním očekávání. Díky nim máme při vyučování více času na vzdělávání, protože obvyklé úkoly a aktivity žáci vykonávají naučeným postupem a omezí se potřeba ujasňování a diskutování postupu.
	Dokážeme zohlednit potřeby žáků s traumatem?	Srozumitelně formulované a věku žáků přizpůsobené postupy ve třídě vytváří konzistentní a předvídatelné prostředí. Rutiny přispívají ke zklidnění třídy a pomáhají rozvíjet socio-emoční kompetence žáků.	
Jak?	Nastavená celoškolní očekávání a pravidla měňte pouze v případě, že na základě přezkumu shromážděných informací vyhodnotíte, že je změna potřebná. Změnu konzultujte s PBIS týmem školy.	Možné přístupy ke stanovení příkladů vhodného chování: 1) příklady vhodného chování jsou shodné ve všech třídách daného stupně, 2) shodné základní příklady s prostorem pro individualizaci příkladů v každé třídě, 3) příklady vhodného chování jsou v každé třídě stanoveny individuálně.	Šetřete čas a zdroje sdílením rutinních postupů s kolegy. PBIS tým může zvážit zavedení několika celoškolně platných postupů (přesuny mezi třídami, jak si říct o slovo, odevzdávání úkolů atd.)
	<ul style="list-style-type: none"> Do příkladů chování, která naplňují stanovená očekávání, zahrňte i ty související s primární prevencí rizikového chování a uplatňováním socio-emočních dovedností (např. v rámci prevence šikany, podpory duševního zdraví aj.). Udržujte realizovatelný počet příkladů vhodného chování. Po prvotním návrhu zkuste pro každé očekávání vybrat několik nejlepších příkladů s největším dopadem na stanovené cíle. Zjistěte náhled žáků na dohodnutá očekávání a příklady chování, které očekávání naplňuje. Jsou očekávání jasná? Jaké jsou příklady jejich dodržování a nedodržování? Vyberte očekávání nebo příklad chování, který souvisí se vzdělávacím cílem (cíli) pro stanovené období a vystavte ho pro připomenutí toho jaké chování očekáváme a podporujeme. 		

Tipy a rady?

Pomůcka pro vlastní pozorování a vzájemnou podporu/hospitace mezi kolegy

Celoškolní očekávání a příklady vhodného chování ve třídě

V průběhu 10 až 20 minut pozorujte a zaznamenávejte informace o očekáváních, příkladech chování, která je naplňují a rutinních postupech ve třídě.

Typ hodnocení (zakroužkujte): vlastní pozorování / pozorování kolegy

Pozorování (zakroužkujte): prvotní / následné

Škola: _____

Datum: _____ Čas: _____ Učebna: _____ Ročník: _____

Předmět: _____ Vyučující: _____

Ano = **2**

Částečně = **1**

Ne = **0**

Třídní očekávání jsou totožná či ve shodě s celoškoleními očekáváními.	Třídní očekávání jsou částečně ve shodě s celoškoleními a ve třídě jsou vystavena další/jiná očekávání.	Třídní očekávání jsou odlišná od zastřešujících školních očekávání.
Příklady vhodného chování jsou koncepčně i vizuálně jednotné s celoškoleními očekáváními.	Příklady vhodného chování jsou koncepčně jednotné s celoškoleními očekáváními, ale vizuálně není prezentována spojitost s celoškoleními očekáváními	Příklady chování jsou nejednotné s školními očekáváními.
Příklady vhodného chování jsou definovány tak, aby byly pozorovatelné, měřitelné a pozitivně formulované (např. „ <i>při nedorozumění přivolám pomoc dospělého</i> “ oproti příkladu „ <i>neper se</i> “ nebo „ <i>zdvihnu ruku a počkám, až budu vyvolán</i> “ oproti „ <i>snaž se chovat co nejlépe</i> “).	Méně než polovina příkladů není pozitivně formulována, měřitelná či pozorovatelná.	Většina příkladů není pozitivně formulována, měřitelná či pozorovatelná.
Vizualizace očekávání, příkladů a rutinních postupů má ve třídě výsadní umístění, písmo je dostatečně velké a dokáže jej přečíst každý žák odkudkoli ve třídě.	Vizualizace očekávání, příkladů a rutinních postupů je ve třídě vyvěšena, ale je z některých míst hůře čitelná.	Vizualizace očekávání, příkladů a rutin není vyvěšena, není lehce k nalezení a/nebo je téměř nečitelná.
Rutinní postupy jsou 1) stručné, 2) pozitivně formulované a 3) vyjádřeny jazykovou nebo vizuální formou odpovídající věku žáků.	Dva ze tří bodů jsou splněny.	Žádný z bodů není splněn.
Rutinní postupy jsou jednotné s celoškoleními očekáváními. Celoškolní očekávání jsou koncepčně a vizuálně obsažena ve vizualizaci postupů.	Celoškolní očekávání jsou koncepčně vztahována k rutinním postupům, ale nejsou zobrazena ve vizualizaci.	Celoškolní očekávání nejsou koncepčně ani vizuálně propojena s rutinními postupy ve třídě.
Třídní rutiny jsou viditelně umístěny na příslušných místech (např. postupy při práci v laboratoři jsou vyvěšeny přímo v laboratoři). Písmo je dostatečně velké a dokáže jej přečíst každý žák odkudkoli ve třídě.	Třídní rutiny jsou sice vyvěšeny, ale ne na příslušném místě a/nebo nejsou snadno čitelné.	Třídní rutiny nejsou ve třídě vyvěšeny.

Třídní praxe #3 Aktivní dohled učitele nad všemi žáky ve třídě

O co jde?

Aktivní dohled je proaktivní postup, při kterém vyučující pozitivně komunikuje se žáky, pohybuje se po třídě tak, aby ji měl neustále celou pod dohledem, a zároveň cíleně sleduje určitou část třídy/skupinu žáků.

Jak to můžeme popsat?

Při samostatné práci se učitel pohybuje v prostoru třídy, sleduje průběžně dění a poskytuje zpětnou vazbu a podporu jednotlivcům či skupinám.

Učitel věnující pozornost skupině žáků v jednom rohu místnosti zaujme takovou pozici, aby měl možnost současně pohledem monitorovat všechny ostatní žáky a případně reagovat na jejich potřeby.

Proč?

Aktivní dohled...

- vytváří příležitosti k ocenění chování a výsledků žáků nebo k připomenutí očekávaného chování;
- díky užšímu vzájemnému kontaktu pomáhá budovat pozitivní vztah mezi učitelem a žáky (oční kontakt, drobné interakce, fyzická přítomnost učitele u jednotlivých skupinek, podpurná gesta, ...);
- umožňuje monitorování situace ve třídě, pomáhá předvídat různé situace a předcházet známým spouštěčům náročného chování žáků.

Dokážeme zohlednit potřeby žáků s traumatem?

Aktivní dohled poskytuje žákům pocit bezpečí a zároveň jim umožňuje rozvíjet pozitivní a pevné vztahy s vyučujícími.

Jak?

Aktivní dohled má tři složky:

Pohyb v prostoru: vyučující se pohybuje v bezprostřední blízkosti žáků, pohybuje se po třídě a monitoruje situaci, poskytuje podporu a svou přítomností navozuje pocit bezpečí (je důležité se pohybovat nestereotypně a skutečně po celé třídě).

“Skenování” prostoru: vyučující sleduje dění ve třídě a je připraven zasáhnout v případě náročného chování či poskytnout preventivní podnět (slovní podněty, gesta, oční kontakt, mimika, dotek).

Interakce: vyučující poskytuje žákům zpětnou vazbu, oceňuje je za vhodné chování, preventivně upozorňuje, čemu se vyvarovat, je k dispozici pro řešení případných obtíží žáků nebo zajištění jejich potřeb a vstěpuje tak žákům nejen látku, ale i očekávané chování.

Tipy a rady?

- V průběhu dvaceti minut využijte všechny tři složky aktivního dohledu (pohyb, skenování, interakci) přibližně desetkrát.
- Aktivní dohled je jednodušší v dobře uspořádané třídě, kde se vyučující může snadno pohybovat.
- Ujistěte se, že můžete pohledem “skenovat” prostor i při výuce v alternativně uspořádaných lavicích (vidí vyučující na všechny žáky při práci ve dvojicích nebo malých skupinách?).
- Propojte proces “skenování” a poskytování zpětné vazby žákům s jinými aktivitami a udělejte si z nich vlastní rutinní postup (např. po třech skupinových interakcích oceňte chování třídy nebo po vyhodnocení dvou úkolů se rozhlédněte po třídě apod.).

Pomůcka pro vlastní pozorování a vzájemnou podporu/hospitace mezi kolegy

Aktivní dohled učitele nad všemi žáky ve třídě

V časovém intervalu 10 až 20 minut nebo v době, kdy očekáváte obtíže v chování, pozorujte a zaznamenávejte (nebo zpětně zaznamenejte při vlastním pozorování) všechny tři složky aktivního dohledu. Zaznamenávejte informace tak, abyste ověřili, zda se vyučující pohybuje po třídě, "skenuje" a interaguje se žáky nejméně desetkrát v průběhu daného dvacetiminutového intervalu.

Typ hodnocení (zakroužkujte): vlastní pozorování / pozorování kolegy

Pozorování (zakroužkujte): prvotní / následné

Škola: _____

Datum: _____ **Čas:** _____ **Učebna:** _____ **Ročník:** _____

Předmět: _____ **Vyučující:** _____

Ano = **2**

Částečně = **1**

Ne = **0**

<p>Učitel se v průběhu dvacetiminutového pozorování projde po třídě alespoň desetkrát:</p> <ul style="list-style-type: none"> Pohyb a obcházení všech částí třídy s tím, že k žákům s vyšší potřebou podpory se vyučující přibližuje co nejčastěji. 	<p>Tento prvek aktivního dohledu je pozorovatelný, ale vyučující se v daném časovém úseku takto pohyboval méně než desetkrát.</p>	<p>Učitel tohoto prvku aktivního dohledu v průběhu sledování nevyužil.</p>
<p>Učitel v průběhu dvacetiminutového pozorování "skenuje" třídu alespoň desetkrát:</p> <ul style="list-style-type: none"> "Skenování" všech částí daného prostoru pohledem a vyhledávání jak očekávaného chování (pozitivní zpětná vazba), tak náročného chování (fyzické přiblížení a korekce chyby). 	<p>Tento prvek aktivního dohledu je pozorovatelný, ale s menší četností než desetkrát v daném časovém úseku.</p>	<p>Učitel tohoto prvku aktivního dohledu v průběhu sledování nevyužil.</p>
<p>Učitel je v průběhu dvacetiminutového pozorování v interakci se žáky alespoň desetkrát:</p> <ul style="list-style-type: none"> Častá interakce s poskytnutím pozitivní zpětné vazby, preventivním usměrněním chování a korekcí náročného chování. Učitel monitoruje a poskytuje zvýšenou podporu žákům s aktuálně zvýšenou potřebou podpory a/nebo těm žákům, kteří momentálně potřebují více sociálního kontaktu. 	<p>Tento prvek aktivního dohledu je pozorovatelný, ale s menší četností než desetkrát v daném časovém úseku.</p>	<p>Učitel tohoto prvku aktivního dohledu v průběhu sledování nevyužil.</p>

Třídní praxe #4 Podpora očekávaného chování

O co jde?

Soubor strategií podporující očekávané chování žáků pomocí pozitivní formulace příkladů vhodného chování, jejich nácviku, poskytování zpětné vazby a motivace žáků oceněními, jež podporují jejich osobní rozvoj a začlenění v kolektivu. Strategie jsou zvoleny PBIS týmem, začleněny do plánu implementace PBIS a podporovány v rámci profesního rozvoje.

Jak to vypadá?

Proč?

Jak?

Tipy a rady?

Poznámka

STRATEGIE NA PODPORU OČEKÁVANÉHO CHOVÁNÍ				
Nácvik vhodného chování	Preventivní podněty	Specifická pochvala chování	Individuální posilování	Skupinová ocenění
Plánování výuky a procvičování vhodného chování a rutinních postupů. Nácvik by měl na začátku roku probíhat na příslušných místech ve škole (ve třídě, na chodbě aj.).	Připomínání očekávaného chování těsně před tím, než se má projevit: „Než se pustíme do skupinové práce, zopakujme si, že <i>projevem respektu</i> k ostatním je...“.	„Tome, výborně! Oceňuji, že se otáčíš obličejem k tomu, kdo právě mluví. Projevuješ tím respekt k druhým.“	Žáci za vhodné chování mohou obdržet žetony, kuličky apod. současně s verbálním oceněním. Oceňování očekávaného chování by mělo mířit rovnoměrně ke všem žákům třídy.	Např. po dvaceti minutách hry získávají všichni žáci za vhodné chování ve skupině společnou odměnu (například písničku, debatu s učitelem na téma, které je zajímavé atd.).
Zajišťuje jasné chápání očekávaného chování všemi žáky a rozvíjí jejich socio-emoční dovednosti.	Předcházení náročnému chování prostřednictvím vštěpování očekávaného chování a zvyšování příležitostí k prožití úspěchu v chování.	Dává zpětnou vazbu a upevňuje vhodné chování, buduje vztah a pomáhá zajistit poměr ocenění vs. napomenutí 4:1 (abychom se zaměřovali primárně na podporu úspěchů žáků).	Systém ocenění je především připomínkou pro pedagogy k pravidelnému oceňování dovedností, které chtějí u žáků rozvíjet a využívání konkretizovaného ocenění chování.	Podporujte přesvědčení, že úspěch je dosažitelný. Využívejte skupinové odměny ke zdůraznění vhodného chování, budování vztahů a třídní komunity.
<div> <div>Dokážeme zohlednit potřeby žáků s traumatem?</div> <div>Uvedené strategie učí a podporují využívání socio-emočních dovedností (např. sebeuvědomění a zvládání emocí), jež jsou u žáků ovlivněných negativními zkušenostmi často méně rozvinuté.</div> </div>				
Vyučujte chování jako vzdělávací obsah předmětu. Podporujte rozvoj nových dovedností podle věku žáků a vytvářejte je vštěpujte a procvičujte. Očekávání a příklady vhodného chování propojte s učivem (např. jako slohové či výtvarné téma).	Vlídně podněcujte očekávané chování těsně před tím, než ho žáci mají provést. Následně oceňte žáky za vhodné chování.	1. Identifikujte konkrétního jedince nebo skupinu; 2. vyjádřete ocenění; 3. popište chování; 4. propojte ho s celoškolským očekáváním.	Využívejte ve třídách jednotný celoškolský systém odměn. Tým PBIS doporučují vhodnou frekvenci oceňování a na základě informací o třídě Vám pomůže zacílit na specifické chování podle momentálních potřeb.	Identifikujte společné cíle pro běžné skupinové odměny/oslavy. Větší/méně frekventované odměny ponechte na významnější oslavy.
Pracujte kolektivně v pedagogickém sboru na tvorbě učebních plánů chování, které mohou využít všichni pracovníci školy. Využijte stejný model plánování výuky jako u vzdělávacího předmětu Kromě nácviku chování a postupů rozvíjejte také socio-emoční dovednosti žáků.	Např. na tabuli vedle vzdělávacího cíle pro dané období запиšte související očekávané chování, jehož rozvoj chcete podpořit. Upozorněte, jak se mají žáci chovat dříve, než zadáte postup práce.	Využijte vhodný postup (žetony v kapse apod.) a reflexi kolegů nebo seberefexi k vybudování poměru pochval a korekce 4:1. Využijte upřímného a autentického tónu. Sdělení „Opravdu se mi líbí, jak jsi...“ může mít pozitivní i negativní zabarvení - zvolte pozitivní.	Získané odměny nelze odebrat. Odměny by měly být především sociální. Komunikujte s dětmi, co by jim připadalo jako zajímavá odměna, nebojte se být kreativní. Nejedná se o systém negativních důsledků (např. dávání černých puntíků za náročné chování..)	Zapojte žáky do výběru několika pěti až desetinutových skupinových odměn, které budou používány. Do skupinové oslavy jsou zahrnuti všichni. Celoškolské oslavy jsou také pro všechny.

Propojte třídní systém s celoškolským pro zajištění jednotnosti v přístupu dospělých. Zvažte zavedení dalších výzkumem ověřených strategií (proaktivní kruhy, strategie ke zvýšení zapojení žáků do výuky apod.).

Pomůcka pro vlastní pozorování a vzájemnou podporu/hospitace mezi kolegy Podpora vhodného chování

Typ hodnocení (zakroužkujte): vlastní pozorování / pozorování kolegy

Pozorování (zakroužkujte): prvotní / následné

Škola: _____

Datum: _____ Čas: _____ Učebna: _____ Ročník: _____

Předmět: _____ Vyučující: _____

Rozhovor s učitelem nebo posouzení písemného celoškolního plánu:

Aktivně upevňujeme očekávání, vhodné chování a rutinní postupy:

- Jak často formálně upevňujete očekávání, vhodné chování a rutinní postupy?
- Jakým způsobem se rozhoduje, která očekávání, příklady vhodného chování a postupy budete v daném týdnu upevňovat?
- Evidence: nahlédnutí do posledního odučeného plánu výuky.

Poznámky:

Upevňování chování a rutinních postupů: preventivní podněty

Ano = **2** Částečně

Částečně = **1**

Ne = **0**

Učitel očekávání a příklady chování upevňuje nebo připomíná v rámci výuky alespoň jedenkrát týdně (náhled do plánu výuky). Očekávání a podněcování k jejich naplňování je součástí každodenní výuky a činností (náhled do plánu výuky)	Očekávání a příklady chování učitel žákům připomíná jednou za klasifikační období. Příležitostně podněty a cvičení jsou součástí běžné výuky.	Očekávání a příklady chování žákům nejsou připomínány vůbec nebo s menší frekvencí než jednou za klasifikační období.
Rutinní postupy jsou procvičovány alespoň jednou měsíčně, aby byla zachována konzistentnost a plynulost.	Rutinní postupy jsou procvičovány čtvrtletně, aby byla u žáků zachována konzistentnost a plynulost.	Rutinní postupy nejsou zavedeny nebo jsou procvičovány méně než čtyřikrát v průběhu roku.
Žáci se v průběhu dne chovají v souladu s tím, jaké rutinní postupy mají nacvičené.	Rutinní postupy jsou využívány alespoň jednou týdně a 50-80 % žáků se v průběhu dne chová v souladu s tím, jak byly nacvičeny.	Rutinní postupy nejsou zavedeny nebo na ně žáci nejsou navyklí.
Žáci jsou k žádoucímu chování podněcováni a za dodržování očekávání a rutin jsou oceňováni (verbálně, případně i bodovým systémem). Podněty umožňují žákům postupovat dle zvyklostí. Oceněním je poukazováno na to, že žák úspěšně dodržuje očekávání. Učitel využívá konkretizované ocenění chování: <ul style="list-style-type: none"> • řekne, o jakého žáka nebo skupinu se jedná a vyjádří ocenění • pojmenuje chování a propojení s celoškolním očekáváním; Dopad ocenění posiluje tým, že žákovi/skupině povolí nějakou oblíbenou činnost či dá odměnu (volitelné).	Žáci jsou k žádoucímu chování buď jen podněcováni nebo jsou za dodržování vhodného chování a rutinních postupů pouze oceňováni.	Očekávání a rutinní postupy nejsou zavedeny nebo žáci nejsou podněcováni ani oceňováni za jejich dodržování.

Oceňování vhodného chování: individuální ocenění

Ano = 2

Částečně = 1

Ne = 0

<p>Učitel využívá konkretizované ocenění chování a dodržuje všechny čtyři složky ocenění za konkrétní chování:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 řekne jasně, o jakého žáka nebo skupinu se jedná, aby bylo patrné, kdo je chválen; 2 ocenění vysloví; 3 popíše konkrétní oceňované chování; 4 popíše, jak se takové chování vztahuje k celoškolním očekáváním; 5 volitelné – poskytne sociální nebo věcnou odměnu. <p>Příklady:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Výborně Vítka, jsem rád/a, že jsi zodpovědný a čekáš, až na tebe přijde řada.“ • „Třido, skvělá práce! Po chodbě jste se pohybovali bezpečně a přesně tak, jak jsme to nacvičovali. Všichni jste byli potichu a nestrkali jste se.“ 		<p>Učitel dodržuje pouze tři složky pochvaly za konkrétní chování:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 řekne jasně, o jakého žáka nebo skupinu se jedná; 2 ocenění vysloví; 3 popíše konkrétní oceňované chování. 		<p>Pochvaly se nevyjadřují nebo jsou pozorovatelné pouze první dvě složky (obecná pochvala).</p>
<p>Ocenění za konkrétní chování byla vztažena k celoškolním očekáváním minimálně v 50 % případů.</p>		<p>Ocenění za konkrétní chování byla vztažena k celoškolním očekáváním jen v některých případech (méně než 50 %)</p>		<p>Ocenění za konkrétní chování nebyla vztažena k celoškolním očekáváním nebo nebyla vůbec vyslovena.</p>
<p>Ocenění je poskytováno za konkrétní chování (jsou upevňovány projevy žákovy chování) a pronášeno bezprostředně poté, co žák žádoucí chování projeví.</p>		<p>Učitel využívá ocenění za konkrétní chování do deseti minut od chvíle, kdy se projeví žádoucí chování žáka/skupiny.</p>		<p>Žák je oceněn bez návaznosti na konkrétní chování nebo učitel ocenění za konkrétní chování nevyužívá.</p>
<p>Ocenění za konkrétní chování jsou využívána alespoň čtyřikrát častěji než upozornění na náročné chování.</p>		<p>Učitel využívá ocenění za konkrétní chování dvakrát až třikrát častěji než upozornění na náročné chování.</p>		<p>Učitel využívá ocenění za konkrétní chování méně než dvakrát častěji než upozornění na náročné chování nebo ocenění za konkrétní chování nevyužívá vůbec.</p>
<p>Všechny pozitivní zpětné vazby (ocenění za konkrétní chování i obecné ocenění) jsou využívány alespoň čtyřikrát častěji než upozornění na náročné chování (korektivní zpětná vazba).</p>		<p>Pozitivní zpětná vazba je využívána dvakrát až třikrát častěji než korektivní zpětná vazba.</p>		<p>Pozitivní zpětná vazba je využívána méně než dvakrát častěji než korektivní zpětná vazba nebo učitel pozitivní zpětnou vazbu nevyužívá vůbec.</p>
<p>Je-li poskytnuta odměna, je při jejím udílení žák oceněn za konkrétní chování (viz bod 1).</p> <p><i>Poznámka: hodnocení následujícího bodu je možné pouze pokud má škola zaveden celoškolní nebo třídní systém poskytování odměn.</i></p>		<p>Učitel využívá pouze prvních dvou komponent konkretizovaného ocenění při udělování odměn.</p>		<p>Koncretizované ocenění není při udílení odměny využíváno.</p>

Skupinová ocenění:

Ano = **2**

Částečně = **1**

Ne = **0**

Učitel na začátku skupinové práce popíše resp. připomíná související očekávané chování nebo postup a vztáhne jej k celoškolským očekáváním.	Učitel popíše resp. připomene očekávané chování nebo postup, ale nevztáhne je k celoškolským očekáváním.	Učitel na začátku skupinové práce očekávané chování nepopíše a žákům jej ani nepřipomíná.
Pokud třída vyhraje, ocenění jsou všichni (pokud hraje celá třída jako jeden tým; pokud jsou týmy např. po lavicích, vyhrávající tým si vybere odměnu, ale prospěch z ní mají všichni žáci).	Pokud je třída rozdělena do menších týmů, získává odměnu pouze vyhrávající tým.	Jednomu nebo více žákům není umožněno podílet se na výhře s jejich týmem nebo třídou.
Učitel předběžně poskytuje efektivní preventivní podněty (verbální či neverbální připomenutí vhodného chování nebo postupu) v průběhu nebo před náročnými situacemi.	Učitel poskytuje nepravidelně preventivní podněty ve snaze předejít následné nutnosti korigovat chování nebo nedodržení daného očekávání či postupu.	Není patrné, že by učitel poskytoval preventivní podněty ve snaze předejít nutnosti korigovat chování nebo nedodržení daného očekávání či rutiny.
Třída získává ocenění za to, že se chová podle očekávání.	Učitel třídu za projevy očekávaného chování oceňuje zřídka (což vede ke ztrátě zájmu).	Učitel třídu za projevy očekávaného chování neoceňuje.
Dojde-li k náročnému chování, učitel použije strategii (strategie) ze škály možných reakcí na náročné chování (např. vlídné nevšímání, podněty, opětovný nácvik atd.) a skupinová činnost pokračuje dál.	Učitel využije strategie ze škály možných reakcí na náročné chování, ale strategie jsou neúčinné a/nebo brání pokračování skupinové činnosti.	Učitel nereaguje na náročné chování žáků nebo využívá strategie, které nejsou doporučovány nebo podporovány (např. křik, tresty).
Učitel propojuje získávání odměn s oceněním za konkrétní chování (individuální nebo skupinové/celotřídní ocenění).	Získání odměny je spojeno pouze s obecným oceněním.	Získání odměny není spojeno s žádným oceněním.

Třídní praxe #5 Reakce na náročné chování

O co jde?

Soubor možných reakcí učitele na náročné chování podle jeho intenzity a funkce. Abychom podpořili žáka v osvojení očekávaného chování, vždy se snažíme začít nejmírnější reakcí.

Strategie jsou zvoleny PBIS týmem, uvedeny v plánu implementace PBIS a podporovány v rámci profesního rozvoje pedagogického sboru.

Jak to můžeme popsat?

Postup	Popis
Cílené nevšímání	Pokud žák náročným chováním získává pozornost, nevšímá si učitel chvíli jeho chování a pokračuje ve výuce. Pokud se žák zachová vhodně, učitel ihned jeho chování ocení.
Fyzická blízkost	Učitel přejde blíže k žákovi, aby žák měl možnost požádat o podporu a zároveň tím upozorní na to, že situaci monitoruje.
Oční kontakt	Svým pohledem učitel získá pozornost a neverbálně podnítl žáka k vhodnému chování.
Neverbální podněty	Učitel využívá předem nacvičených gest k podnícení očekávaného chování nebo dodržování postupů (například zavření zdvižené ruky v pěst signalizuje ztišení)
Ocenění očekávaného chování u ostatních	Ocenění konkrétního vhodného chování jiného žáka nebo skupiny, čímž připomeneme očekávané chování. Učitel nevyužívá sarkasmu ani ironie.
Přesměrování	Učitel připomene žákovi očekávání a vhodné chování, které v danou chvíli porušuje.
Zajištění potřeb	Učitel se fyzicky přiblíží na úroveň žáka (např. přidřepne k sedícímu dítěti) a potichu se zeptá, zda mu může nějak pomoci nebo zda něco potřebuje. Komunikace by neměla poutat příliš pozornosti spolužáků. Vyjádřené potřeby se pokusí učitel naplnit ihned, nebo se s žákem domluví, kdy a jak situaci vyřeší.
Ocenění vhodnějšího chování	Učitel ocení posun ke vhodnějšímu chování, i když chování nenaplní všechna očekávání v dané situaci. Popíše konkrétní chování vedoucí k pokroku při naplňování očekávání.
Nácvik	Učitel konkrétně popíše a ukáže očekávané chování, vyzve žáka očekávané chování předvést a poskytne okamžitou zpětnou vazbu.
Konkretizovaná korekce chování	Žáci učitel jasně a konkrétně popíše, jak by se měl přestat chovat a naopak vyjádří, jak by se měl chovat v souladu s celoškolskými očekáváními: <ol style="list-style-type: none"> 1. vlídně oslovit žáka jménem; 2. popis náročného chování; 3. popis očekávaného chování; 4. popis vztahu k celoškolským očekáváním; 5. zakončení povzbuzením.
Uklidnit, upevnit vztah, vysvětlit	Učitel využije strategie pomáhající žákům zvládat nebo utlumit stresovou reakci, opřít se o vztah s empatickým dospělým a díky pozdějšímu vysvětlení přemýšlet o vhodné strategii řešení. Je vhodné žákovi pomoci naučit se zvolenou strategii využívat.
Poskytnout možnost výběru	Učitel předestře různé vhodné možnosti řešení vedoucí ke stejnému cíli a umožní žákovi vybrat jím preferovanou variantu. Příklady: provedení úkolu na jiném místě, změna pořadí dokončení úkolu, použití alternativních zdrojů k dokončení úkolu, nabídka jiného typu činnosti apod.
Rozhovor s žákem	Učitel vlídně žákovi položí tři restorativní otázky (1. Co se stalo? 2. Koho a jak to ovlivnilo? 3. Jak by to šlo napravit?). Důležité je porozumění, jak situace ovlivňuje chování žáka a vysvětlení, proč je potřeba situaci řešit. Učitel věnuje čas řešení, nácviku vhodného chování na příště a případně iniciuje vypracování plánu podpory.
Restorativní kruh	Specifická forma vedení dialogu se žáky při řešení konkrétních incidentů. Učitel zváží facilitaci kruhu pracovníkem školního poradenského pracoviště nebo externím odborníkem. Před vedením kruhu si facilitátor nastuduje potřebné dokumenty (např. <i>Restorativní praxe ve školním prostředí</i> , <i>SOFA</i> nebo kontaktuje odborníky zabývající se restorativními přístupy a/nebo mediací ve školním prostředí).
<p>Učitelé potřebují škálu nástrojů podporujících výuku očekávaného chování odpovídající různým funkcím a intenzitě náročného chování. Neexistuje strategie, jež by fungovala na všechny žáky nebo ve všech situacích. Pokud je náročné chování namísto jeho nápravy (prostřednictvím pozitivního, proaktivního a výchovného přístupu) primárně trestáno, pak hrozí v dlouhodobém hledisku dopady v podobě zvýšené agresivity, vandalizmu, záškoláctví, snížené sebedůvěry a zhoršených vzdělávacích výsledků. Tresty snižují vnitřní motivaci žáků a nepříspěvají k lepšímu osvojení očekávaného chování.</p>	
Dokážeme zohlednit potřeby žáků s traumatem?	Soubor reakcí na náročné chování obsahuje trauma respektující strategie, které žákům pomáhají uklidnit se, upevnit vztah s dospělým a získat přístup k potřebným dovednostem při řešení problémů.

Proč?

Jak?

Školní PBIS tým by měl ve spolupráci s pedagogickým sborem vybrat soubor postupů a zavést je v rámci probíhajícího profesního rozvoje. Soubor nástrojů by měl zahrnovat:

- 1) postupy vedoucí k řešení nedostatku dovedností (nedostatečně upevněné vzorce vhodného chování, strategie zklidnění apod.);
- 2) postupy k řešení snížené výkonnosti (nedostatek motivace k požadovanému chování);
- 3) opravu chyby v chování pomocí konkretizované zpětné vazby;
- 4) postupy identifikace a naplňování potřeb žáka.

PBIS tým zajišťuje příležitosti pro sebehodnocení, vzájemné intervize a podporu mezi pedagogy, vedoucí ke zlepšení v uplatňování strategií řešení náročného chování.

Tipy a rady pro PBIS tým

- K dosažení cíle se snažte využít nejméně náročný postup. Zaměřte se na důslednost a trpělivost.
- Sestavte celoškolní seznam doporučených postupů a zařaďte jej do plánu implementace PBIS.
- Postupy by měly stavět na podpoře, péči a budování dobrých vztahů.
- Poskytněte učitelům profesní rozvoj a vzdělávání v oblasti reakcí na náročné chování a trauma respektujícího přístupu, které jim pomohou osvojit si účinné strategie a volbu správných postupů dle charakteristiky situace.
- Nejedná se o:
 - seznam trestů ani postup, jak žáka potrestat;
 - ponižování před celou třídou (palec dolů, jména na tabuli atd.);
 - systém výsad.

Pomůcka pro vlastní pozorování a vzájemnou podporu/ hospitace mezi kolegy

Reakce na náročné chování

Typ hodnocení (zakroužkujte): vlastní pozorování / pozorování kolegy

Pozorování (zakroužkujte): prvotní / následné

Škola: _____

Datum: _____ Čas: _____ Učebna: _____ Ročník: _____

Předmět: _____ Vyučující: _____

Ano = ☒

Částečně = ☐

Ne = ☐

Během pozorování se neprojevilo chování, které by přerušilo výuku či chování odporující nastaveným očekáváním.	Během pozorování jeden nebo více žáků narušovalo výuku (nechovalo se v souladu s očekáváními), ale ostatní žáci nebyli ovlivněni.	Došlo k narušení výuky, jež ovlivnilo možnost a schopnost ostatních žáků se učit.
V reakci na náročné chování učitel využívá postupně více strategií (minimálně 3 pozorované).	Učitel kromě obecné korekce chování využívá 1-2 další strategie.	Učitel nevyužívá žádné strategie nebo využívá nepodporované strategie (např. křik, tresty).
Učitel náročné chování řeší klidným, důsledným, stručným, okamžitým a ohleduplným způsobem.	Učitel některé projevy náročného chování neřeší klidným, důsledným, stručným, okamžitým a ohleduplným způsobem.	<ul style="list-style-type: none"> • Učitel většinu projevů náročného chování neřeší klidným, důsledným, stručným, okamžitým a ohleduplným způsobem; nebo • Učitel nekoriguje náročné chování.
Při korekci náročného chování učitel dodržuje postup a následujících pět kroků: <ol style="list-style-type: none"> 1 vřídne oslovení žáka jménem; 2 popis náročného chování; 3 popis očekávaného chování; 4 popis vztahu k celoškolskému očekávání; 5 zakončení povzbuzením. 	Při korekci náročného chování učitel využívá tři nebo čtyři z doporučených pěti kroků.	Učitel nekoriguje náročné chování.
Po korekci náročného chování učitel vysloví konkretizované ocenění ihned, jakmile žák projeví očekávané chování.	Učitel využívá konkretizované ocenění alespoň v 50 % případů, kdy žák projeví očekávané chování po předchozí korekci náročného chování.	<ul style="list-style-type: none"> • Učitel nevyužívá konkretizované ocenění k podpoře žáka po korekci náročného chování nebo • Učitel využívá systém negativních důsledků a odebrá žákům získaná ocenění (např. palec dolů nebo odebrání odměny) nebo • Učitel nekoriguje náročné chování.

Nástroje pro sběr dat týkajících se **Konkretizovaného ocenění chování a souboru reakcí na náročné chování.**

Pozorujte a zaznamenávejte v časovém intervalu 10 až 20 minut práce třídy a během předpokládaných problematických časových úseků.

Pozorování (zakroužkujte): prvotní / následné

Škola: _____

Datum: _____ Čas: _____ Učebna: _____ Ročník: _____

Předmět: _____ Vyučující: _____

Pozorované ocenění a korekce	Počet (čárky):	Celkem:
Obecná pochvala za chování („skvělá práce“, „výborně“ apod.).		
Konkretizované ocenění chování (učitel konkrétně jmenuje žáka nebo označí skupinu, popíše oceněné chování nebo splnění očekávání).		
Korekce náročného chování Verbální napomenutí, přesměrování, podnět, gesto, korekce za pomoci fyzické blízkosti apod.		
Konkretizovaná korekce náročného chování (učitel konkrétně jmenuje žáka nebo označí skupinu, popíše chování nebo nesplnění očekávání, popíše očekávané chování)		

Využité strategie:

- Cílené nevšímání
- Fyzická blízkost
- Oční kontakt
- Neverbální podněty
- Přesměrování
- Zajištění potřeb
- Ocenění vhodnějšího chování
- Opakování
- Ocenění očekávaného chování u ostatních
- Konkretizovaná korekce chování
- Strategie zklidnit, upevnit vztah, vysvětlit
- Poskytnout možnost výběru
- Rozhovor se žákem
- Restorativní kruh
- Jiné:
- Jiné:

Konečný poměr:	Konkretizované ocenění vs korekce:	Všechny typy pochval vs všechna napomenutí:

Poznámky:

Třídní praxe #6 Zapojení, aktivizace a příležitosti k reakci

Maximalizujte souběžné zapojení všech žáků do výuky pomocí strategií a otázek, na které třída může dát skupinovou reakci.

O co jde?

Připravte si plány hodin a výukové strategie tak, abyste do přemýšlení o problémech a jejich řešení zapojili co nejvíce žáků. V ideálním případě by se měli zapojit všichni. Při zaměření na jednotlivé žáky (hlásí se a jeden je vyvolán) žáci snáze ztrácejí pozornost a motivaci. Pokud jsou žáci aktivně zapojeni ve výuce, je nižší riziko vzniku náročného chování.

Jak to můžeme popsat?

Příklady:

Na otázku neodpoví jeden konkrétní žák, ale žáci si téma promyslí a následně odpovědi sdílí nejprve ve dvojicích se spolužákem v lavici, žáci minutu o daném problému diskutují a poté sdělí učiteli své závěry (technika Think-Pair-Share).

Všichni žáci zapíšou svůj výsledek nebo odpověď na mazací tabulku a zdvihnou ji tak, aby na ni učitel viděl.

Učitel tělocviku učí žáky hrát basketbal tak, že rozdělí třídu na jednotlivá stanoviště, kde si procvičují různé triky. Umožňuje tak zapojení všech žáků (místo čekání, až na žáka přijde řada například pod košem).

Proč?

- Zvyšuje soustředění na výuku.
- Poskytuje učiteli příležitost k průběžnému formativnímu hodnocení, čímž potenciálně zvyšuje poměr ocenění ke korekcím.
- Zviditelňuje učení.
- Zlepšuje vzdělávací výsledky.
- Umožňuje diferencované reakce, větší aktivizaci a různé typy zapojení i žáků, kteří se necítí na to, aby odpovídali na otázky před celou třídou.

Dokážeme zohlednit žáky s traumatem?

Žák, který dostává často možnost reagovat na otázky učitele, dobře zpracuje a později použije to, co se naučil. Aktivní zapojení posiluje neuronové sítě a žáci mají navíc možnost častěji zažít úspěch.

Jak?

Snažte se ve výuce maximálně využívat příležitosti ke skupinové reakci žáků. Do své přípravy vyberte vhodné strategie a pomůcky, jako například: použití odpovědních karet nebo mazacích tabulek, interaktivní tabule, červené a zelené karty pro ano a ne, sborové odpovědi, sdílení odpovědí ve dvojici apod. Vzniká zde i prostor pro práci s reflexí, ve které se nemusíme zaměřovat pouze na obsah, ale také na proces učení (co mi pomáhá, jak to proběhlo, jaké to pro mne bylo, co by mi ještě pomohlo, jak to příště mohu udělat jinak, co jsem se naučil/a).

Tipy a rady?

- Výklad učitele by neměl zabírat více než 40-50 % výukového času.
- Dejte žákům čas 5 vteřin před vyzváním k reakcím, aby mohli zpracovat otázku a promyslet si odpověď.
- Sdílejte strategie a procvičujte schopnosti využití skupinových příležitostí k odpovědi s dalšími vyučujícími dané třídy, případně se všemi kolegy.

Pomůcka pro vlastní pozorování a vzájemnou podporu/hospitace mezi kolegy

Zapojení, aktivizace a příležitosti k reakci

V časovém intervalu 10 až 20 minut aktivního vyučování pozorujte a zaznamenávejte zapojení žáků a poskytování příležitostí k reakci.

Typ hodnocení (zakroužkujte): sebehodnocení / přímé pozorování

Harmonogram (zakroužkujte): prvotní / následné

Škola: _____

Datum: _____ Čas: _____ Učebna: _____ Ročník: _____

Předmět: _____ Vyučující: _____

Ano = **2**

Částečně = **1**

Ne = **0**

	Učitel využívá řadu strategií pro zapojení všech žáků do skupinových odpovědí nahrazujících odpovědi jednotlivců.		Učitel využívá jednu až dvě strategie zapojující žáky do skupinových odpovědí.		Žáci nejsou zapojováni do skupinových odpovědí.
	Učitel využívá skupinové odpovědi, častěji než individuální odpovědi, pro zapojení všech žáků při výuce.		Skupinové a individuální odpovědi jsou užívány ve stejném poměru.		Jsou vyžadovány převážně individuální odpovědi žáků a/nebo je vyvoláváno opakovaně jen několik žáků.
	Učitel mluví méně než 40 % času sledované výuky.		Učitel mluví 40–60 % času sledované výuky.		Učitel mluví více než 60 % času sledované výuky.
	Učitel před vyvoláním k odpovědi nebo reakcím vyčká zhruba pět vteřin.		Učitel vyčká méně než 5 vteřin.		Učitel před vyvoláním k odpovědi nečeká.
	V průběhu pozorování je průměrně 80 % žáků zapojeno do výuky nebo se soustředí na zadaný úkol.		V průběhu pozorování se v průměru 70-79 % žáků soustředí na výuku.		V průběhu pozorování se v průměru soustředí na výuku méně než 70 % žáků.

**Informace k zapojení žáků
a četnosti příležitostí k reakci**

Data:

Počet dotazů, výroků nebo gest učitele ve snaze vyvolat odpověď/reakci (skupiny – odpovídají všichni žáci).	
Počet dotazů, výroků nebo gest učitele ve snaze vyvolat odpověď/reakci (jednotlivce – odpovídá jeden žák).	
Strategie a pomůcky využité k nahrazení odpovídání jednotlivců (např. odpovědní kartičky, mazací tabulky, sborová odpověď, využití hlasovacích systémů a další):	

Pozorování projevů soustředění/nesoustředění žáků na výuku a zapojení žáků:

- Třikrát během deseti minut pozorujte a pohledem "skenujte" třídu za účelem zjištění projevů v chování žáků indikujících zapojení či nezapojení se do výuky (soustředění na daný úkol).

Celkový počet žáků ve třídě:		Čas "skenování"	Čas 1:	Čas 2:	Čas 3:	Průměr:
		Počet a % žáků soustředěných na výuku:				
Stručný popis kontextu výuky během pozorování (individuální výuka, malá skupina, celá třída, použitá technika atd.).						

Poznámky: